

Etiikan pikkujättiläinen

TÄMÄ ON NÄYTE KIRJASTA.
OSTA KOKONAINEN KIRJA
OSOITTEESTA www.netn.fi

Julian Baggini & Peter S. Fosl

ETIIKAN PIKKUJÄTTILÄINEN

Työkalut moraalijatteluun

Suomentanut
Tapani Kilpeläinen

niin & näin
Tampere 2012

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

The Ethics Toolkit. A Compendium of Ethical Concepts and Methods

All rights reserved. Authorised translation from the English language edition published by Blackwell Publishing Limited. Responsibility for the accuracy of translation rests solely with niin & näin and is not the responsibility of Blackwell Publishing Limited. No part of this book may be reproduced in any form without the written permission of the original copyright holder, Blackwell Publishing Limited.

SUOMENNOS

© Tapani Kilpeläinen & Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-5503-73-9

KANSI

Jenna Kunnas

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö,
Tallinna 2012

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry

SISÄLLYS

	Kiitokset	11
	Johdanto	13
I osa	Etiikan perusteet	
1.1	Ansio	17
1.2	Auktoriteetti	21
1.3	Autonomia	25
1.4	Estetiikka	28
1.5	Evoluutio	32
1.6	Harmonia	35
1.7	Hoiva	38
1.8	Ilmestys	41
1.9	Intressi	44
1.10	Intuitio	48
1.11	Kipu ja mielihyvä	51
1.12	Kukoistaminen	55
1.13	Luonne	58
1.14	Luonnollinen laki	61
1.15	Myötätunto	64
1.16	Oikeudet	67
1.17	Omatunto	72
1.18	Perinne ja historia	76
1.19	Tarve	79
1.20	Toimijuus	82
1.21	Äärellisyys	86

II osa Etiikan kehykset

2.1	Deontologinen etiikka	89
2.2	Diskurssietiikka	92
2.3	Egoismi	95
2.4	Hedonismi	99
2.5	Hyve-etiikka	102
2.6	Jumalallinen käsky	106
2.7	Kontraktarianismi	110
2.8	Kulttuurikritiikki	113
2.9	Naturalismi	115
2.10	Partikularismi	118
2.11	Perfektionismi	121
2.12	Pragmatismi	124
2.13	Rationalismi	128
2.14	Relativismi	130
2.15	Seurausetiikka	134
2.16	Subjektivismi	139

III osa Etiikan keskeiset käsitteet

3.1	Ehdoton/suhteellinen	143
3.2	Harkitsevaisuus	147
3.3	Hyväntahtoisuus/ei-pahantahtoisuus	149
3.4	Intentiot/seuraukset	153
3.5	Internalismi/eksternalismi	156
3.6	Julkinen/yksityinen	159
3.7	Keinot/päämäärät	164
3.8	Kognitivismi/nonkognitivismi	167
3.9	Kultainen keskitie	170
3.10	Kunnia/häpeä	173
3.11	Laillinen/moraalinen	177
3.12	Loukkaus	180
3.13	Metaetiikka/normatiivinen etiikka	183
3.14	Moraalisubjektit/moraalitoimijat	186
3.15	Paha	189
3.16	Sisäinen/välineellinen arvo	193
3.17	Stoalainen maailmankansalaisuus	197
3.18	Suostumus	200
3.19	Syy/peruste	203
3.20	Tekeminen/tekemättä jättäminen	206

3.21	Teko/sääntö	209
3.22	Tosiasiat/arvot	213
3.23	Vapautus/sorto	216
3.24	Yksilöllinen/kollektiivinen	220

IV osa Arviointi, arvostelu ja kritiikki

4.1	Ajatuskokeet	224
4.2	Autenttisuus	227
4.3	Harkintatasapaino	230
4.4	Holhoaminen	233
4.5	Johdonmukaisuus	236
4.6	Oikeudenmukaisen sodan teoria	240
4.7	Oikeudenmukaisuus ja lainmukaisuus	244
4.8	”Olemisen ja pitämisen kuilu”	248
4.9	Puolueettomuus ja objektiivisuus	251
4.10	Reiluus	254
4.11	Restoraatio	257
4.12	Spesismi	260
4.13	Suhteellisuus	264
4.14	Sukupuoli ja gender	267
4.15	Vastaesimerkit	269
4.16	Vieraantumisen	272
4.17	Virhepäätelmät	275
4.18	Yleistettävyyys	278

V osa Etiikan rajat

5.1	<i>Akrasia</i>	283
5.2	Amoraalisuus	285
5.3	Henkilöiden erillisyyys	288
5.4	Huono usko ja itsepetos	290
5.5	Kasustiikka ja rationalisointi	294
5.6	Lankeemus	297
5.7	Moraalinen onnekkuus	300
5.8	Nihilismi	303
5.9	Näkökulma	306
5.10	Pluralismi	310
5.11	Radikaali partikulaarisuus	312
5.12	Skeptisismi	315
5.13	Tragedia	317

5.14	Valta	320
5.15	Vapaa tahto ja determinismi	323
5.16	Velvollisuuden täyttäminen ylenmääräisesti	327
5.17	Väärä tietoisuus	330
	Liite: Etiikan tietolähteitä	334
	Suomentajan huomautukset	337
	Hakemisto	338

AAKKOSELLINEN LUETTELO HAKUSANOISTA

- ajatuskokeet 224
akrasia 283
amoraalisuus 285
ansio 17
auktoriteetti 21
autenttisuus 227
autonomia 25
deontologinen etiikka 89
diskurssietiikka 92
egoismi 95
ehdoton/suhteellinen 143
estetiikka 28
evoluutio 32
harkintatasapaino 230
harkitsevaisuus 147
harmonia 35
hedonismi 99
henkilöiden erillisyys 288
hoiva 38
holhoaminen 233
huono usko ja itsepetos 290
hyve-etiikka 102
hyväntahtoisuus/ei-
pahantahitoisuus 149
ilmestys 41
internalismi/eksternalismi 156
intressi 44
intuitio 48
johdonmukaisuus 236
julkinen/yksityinen 159
jumalallinen käsky 106
kasuistiikka ja rationalisointi 294
keinot/päämäärät 164
kipu ja mielihyvä 51
kognitivismi/nonkognitivismi 167
kontraktarianismi 110
kukoistaminen 55
kultainen keskitie 170
kulttuurikritiikki 113
kunnia/häpeä 173
laillinen/moraalinen 177
lankeemus 297
loukkaus 180
luonne 58
luonnollinen laki 61
metaetiikka/normatiivinen
etiikka 183
moraalinen onnekkuus 300
moraalisubjektit/moraalitoimijat
186
myötätunto 64
naturalismi 115

nihilismi 303
näkökulma 306
oikeudenmukaisen sodan
 teoria 240
oikeudet 67
oikeudenmukaisuus ja
 lainmukaisuus 244
”olemisen ja pitämisen kuilu” 248
omatunto 72
paha 189
partikularismi 118
perfektionismi 121
perinne ja historia 76
pluralismi 310
pragmatismi 124
puolueettomuus ja
 objektiivisuus 251
radikaali partikulaarisuus 312
rationalismi 128
reiluus 254
relativismi 130
restoraatio 257
seurausetiikka 134
sisäinen/välineellinen arvo 193
skeptisismi 315
spesismi 260
stoalainen
 maailmankansalaisuus 197
subjektivismi 139
suhteellisuus 264
sukupuoli ja gender 267
suostumus 200
syy/peruste 203
tarve 79
tekeminen/tekemättä
 jättäminen 206
teko/sääntö 209
toimijuus 82
tosiasiat/arvot 213
tragedia 317
valta 320
vapaa tahto ja determinismi 323
vapautus/sorto 216
vastaesimerkit 269
velvollisuuden täyttäminen
 ylenmääräisesti 327
vieraantumisen 272
virhepäätelmät 275
väärä tietoisuus 330
yksilöllinen/kollektiivinen 220
yleistettävyys 278
äärellisyys 86

JOHDANTO

Miten etiikkaa pitäisi ajatella? Kysymys on harhaanjohtavan yksinkertainen. Tietysti pitäisi ajatella hyvin, kirkkaasti, täsmällisesti ja – jos se nyt on etiikassa mahdollista – oikein. Mutta miten moinen onnistuu?

Asiaa voi lähestyä tavoittelemalla yleisluonteista teoriaa, jolla yrittään esimerkiksi määritellä etiikan todellinen luonne ja eettisten termien merkitykset, muotoilla perustavia moraaliperiaatteita ja luoda periaatteiden välille hierarkia. Lyhyesti sanoen tällaisessa eettisessä ajattelussa pyritään luomaan teoria, joka vastaa käytännöllisesti katsoen kaikkiin mieleen juolahtaviin teoreettisiin kysymyksiin.

Sen jälkeen täytyy tietenkin myös selittää, miksi juuri tämä yleisluonteinen teoria on parempi kuin kaikki muut, ja torjua monenlaiset haasteet, joita kriitikot varmasti sille esittävät. Kun teoria on luotu ja sitä on puolustettu, sitä pitää alkaa soveltaa tosielämän moraalisiin ongelmiin, jotta osoitetaan, miten se ratkaisee kiistat ja vastaa kysymyksiin siitä, mitä eri tilanteissa tulisi tehdä.

Yksi tällaisen lähestymistavan ongelmista on kuitenkin se, ettei yli kaksi vuosituhatta jatkunut moraalifilosofointi ole johtanut oikeastaan minkäänlaiseen konsensukseen etiikan perusluonteesta, moraaliperiaatteiden hierarkiasta tai siitä, miten niitä tulisi tosimaailmassa soveltaa. Vielä pahempaa on se, että eräät arvostetut ajattelijat ovat hylänneet konsensuksen mahdollisuudenkin.

Elämässä joudutaan kuitenkin edelleen painimaan mitä syvälsimpien moraaliongelmiensa kanssa. Merkityksellisellä ja toimivalla moraalijattelulla ainakin on kysyntää enemmän kuin koskaan. Moraalifilosofian rajoituksista huolimatta moraalijattelua ja -päätelyä

ei niin ollen voida sen paremmin panna odottamaan yhteisymmärryksen löytymistä kuin hylätä tyystin. Jopa amoralistien täytyy saada selvyys siitä, mitä he hylkäävät.

Se, ettei moraalikysymyksistä ole päästy teoreettiseen yhteisymmärrykseen, ei tarkoita, ettei siihen voisi päästä. Mutta ehkä eettisten ongelmien pohtimiseen on olemassa jokin toinen metodi, toinen tapa, jonka avulla voitaisiin tarttua aidolla älyn voimalla maailmassa kuhiseviin moraalikiistoihin – vaatimatta yksiselitteistä, yleistä moraaliteoriaa.

Sen sijaan (tai sen lisäksi), että yritettäisiin määritellä yksi kattava eettinen teoria, joka vastaisi kaikkiin mahdollisiin relevantteihin moraalikysymyksiin ja kukistaisi kaikki kilpailijansa, voitaisiin pyrkiä hallitsemaan ne etiikkaa koskevat teoriat, käsitteet, periaatteet ja kritiikit, joita moraalifilosofit ovat aikojen saatossa tuottaneet, tai ainakin käsittämään osa niistä. *Etiikan pikkujättiläinen* pyrkii auttamaan moraalipohdiskelijoita juuri tässä pyrinnössä. Asettamalla rinnakkain valikoiman eri moraaliteoreetikoiden ja teorioiden oivalluksia toivomme pystyvämme osoittamaan lukijoille jotakin sellaista, joka saattaa jäädä huomaamatta eettisten teorioiden kilpailussa.

Toivottavasti pystymme osoittamaan, että monilla ”etiikan teorian” piiriin kerätyillä käsitteillä ja ajatuksilla on laajempi ja monimutkaisempi sovellutusalue kuin miltä joskus saattaa näyttää. Aikamme moraalikeskustelu muodostuu monista äänistä, jotka käsittelevät monia erilaisia ongelmia erilaisilla tavoilla. Jotta äänet voitaisiin kuulla ja jotta niihin voitaisiin vastata asianmukaisesti, tarvitaan monia työvälineitä, ei vain yhtä.

Kukaan, joka haluaa punnita nykypäivän ihmisten suurimpia eettisiä ongelmia ja keskustella niistä muiden kanssa, ei voi tyytyä vain yhteen huolellisesti muotoiltuun teoriaan, vaan hänen täytyy ammentaa laajemmin koko viimeksi kuluneiden 2500 vuoden rikkaasta ja monipuolisesta moraalifilosofiasta. Pätevillä ajattelijajoilla täytyy yksinkertaisesti olla käytössään hyvinvarusteltu ”työkalupakki”, josta löytyy runsaasti huolellisen, täsmällisen ja pitkälleviedyn moraalijattelun älyllisiä välineitä.

Tällaisella kokoomateoksella toivomme myös antavamme lukijoille syvällisemmän ja terävämmän käsityksen siitä, miten erilaisia

ajatuksia ja metodeja voidaan ottaa käyttöön niin, että ajattelun ohella moraalikysymyksissä voitaisiin toimia entistä tehokkaammin ja tyydyttävämmin. Monet ihmisten kohtaamista ongelmista ovat osittain käsitteellisiä ja filosofisia. Näiden ongelmien kohtaaminen vaatii parempaa ajattelua. Jotta maailmasta tulisi parempi paikka, tarvitaan lääkkeitä ja koneita. Mutta, toisin kuin filosofiaa vastaan usein esitetyissä syyteissä väitetään, tarvitaan myös kykyä ajatella selvästi ja tehdä tervejärkisiä moraalipäätöksiä. Uskoaksemme muinaisten kreikkalaisten erottelujen ”tietämisen että” (teoreettisen tiedon) ja ”tietämisen miten” (käytännöllisen tiedon) välillä on yhteys.

Etiikan pikkujättiläisen taustalla on moniarvoisuuttaan häpeilemätön etiikkakäsitys, siinä mielessä, että kirjassa esimerkiksi ajatellaan utilitarismin oivallusten olevan kiintoisia ja hyödyllisiä paitsi utilitaristeille myös kaikille muille, jotka tahtovat pohtia moraalikysymyksiä. Tällainen etiikkakäsitys ei kuitenkaan tarkoita, että tässä kuvatut välineet voidaan vain ottaa käyttöön sokeasti sovellettaviksi mihin tahansa eteen tulevaan tarpeeseen. Monet välineet sopivat paremmin määrätarkoituksiin kuin muihin. Se ei kuitenkaan tarkoita, että tähän koottuja välineitä voi tai pitäisi käyttää vain yhdellä tavalla. Joku suoriutuu ruuvimeisselillä tehtävästä, johon toinen käyttäisi vasaraa. Pidemmälle päässeet ajattelijat saattavat pystyä käyttämään eräitä välineitä tavoilla, joihin aloittelijat eivät pysty. Olivat kyvyt millaiset tahansa, moraalijattelijat käyttävät joitain välineitä enemmän ja joitain puolestaan harvemmin.

Niinpä tätä tekstiäkin voi käyttää monin tavoin. *Etiikan pikkujättiläinen* voidaan lukea kannesta kanteen eettisen päättelyn kurssina. I osassa aloitamme pohtimalla, mihin etiikka perustuu. II osassa pohdimme sitten tärkeimpiä kehyksiä, jotka eettisen päättelyn avuksi on rakennettu. III osa kuvaa useita eettiselle keskustelulle keskeisiä käsitteitä. IV osassa tarkastelemme, miten eettisiä teorioita ja arvostelmia voidaan kritisoida. Lopuksi V osassa tarkastelemme moraalisen päättelyn rajoja.

Suoraviivainen tapa käyttää *Etiikan pikkujättiläistä* ei kuitenkaan ole ainoa. Kirjaa voidaan käyttää myös lähdeoteoksena, jonka avulla lukijat voivat ymmärtää yksittäistä kysymystä joko sisällysluetteloa tai hakemistoa hyödyntämällä. Tai sitten lukijat voivat vain selailla

kirjaa oman mielensä mukaan lukemattomilla eri tavoilla. Kunkin hakusanaan sisällyttämämme ristiviitteet ohjaavat lukijaa muihin hakusanoihin, jotka täydentävät tai syventävät käsillä olevaa aineistoa, mikä auttaa lukijaa yhdistelemään asioita ja artikuloimaan kontrasteja – joskus yllättävillä tavoilla.

Kunkin hakusanan lopussa on pari kolme ehdotusta lisälukemiseksi¹. Yleensä nämä suositukset kertovat lisää hakusanan aiheesta, mutta toisinaan olemme myös ottaneet mukaan tietoja hakusanoissa mainituista teoksista, joissa käsitellään juuri mainitsemiamme esimerkkejä. Tähdellä (*) merkityt lähteet sopivat erityisen hyvin aloittelijoille. Lisäksi olemme yrittäneet ottaa mukaan konkreettisia esimerkkejä valaisemaan tekstin lukuisia abstrakteja ajatuksia ja osoittamaan lukijoille, miten esiteltyä aineistoa voidaan soveltaa todellisiin eettisiin kiistakysymyksiin. Hakemisto kertoo, mihin aiheisiin esimerkit liittyvät. Tekstin loppuun on liitetty luettelo yhteisöistä, instituutioista, verkkosivuista ja muista resursseista, jotka liittyvät etiikan tutkimukseen ja harjoittamiseen.

Käytettiin *Etiikan pikkujättiläistä* kuinka tahansa, toivomme, että siitä tulisi kirja, jonka ääreen lukijat palaavat yhä uudestaan, olivat he sitten opiskelijoita, opettajia, ammattilaisia tai muita, jotka haluavat oppia ajattelemaan moraalikysymyksiä entistä paremmin.

Katso myös

1.12 Kukoistaminen, 2.9 Naturalismi, 2.11 Perfektionismi, 3.24 Yksilöllinen/kollektiivinen

Luettavaa

Aristoteles, *Nikomakhoksen etiikka*. Suom. Simo Knuuttila.

Gaudeamus, Helsinki 2005.

Crisp, Roger ja Slote, Michael (toim.), *Virtue Ethics*. Oxford

University Press, Oxford 1997.

* Darwall, Stephen, *Virtue Ethics*. Blackwell, Oxford 2002.

2.6 Jumalallinen käsky

Angel Maturino Resendiz (tai Rafael Resendiz-Ramirez, joka tunnettiin myös nimellä ”rautatietappaja”) oli sarjamurhaaja ja raiskaaja, joka murhasi kahden vuoden aikana yhdeksän ihmistä raa’asti. Mutta kuten monet tappajat ja raiskaajat ennen häntä ja hänen jälkeensä, Maturino Resendiz uskoi olevansa hyvän eikä pahan asialla. Tohtori Larry Pollockin, hänen puolustuksessaan toimineen psykiatrin, mukaan Maturino Resendiz koki, että hänet oli ohjattu ”pahojen ihmisten luo, jotka ansaitsivat kuolla, ja että Jumalan enkelinä hän toteutti Jumalan tahdon”.

Tietysti lähes kaikki ovat sitä mieltä, ettei Maturino Resendiz lainkaan toteuttanut Jumalan tahtoa vaan oli mielisairas ja harhainen. Mutta hänen tapauksensa paljastaa erinäisiä keskeisiä ongelmia, jotka jumalallisen käskyn teoria kohtaa – tämän teorian mukaan moraalinen lähde on Jumala ja moraalilaki on sitä, mihin Jumala käskää. Yleensä ihmiset saattavat ajatella, että Jumalan käskyyn vetoavat murhaajat ovat väärässä, mutta pyhien kirjoitusten mukaan ihmiset ajattelivat yleensä (ja ajattelevat edelleen), että myös Nooa ja apostolit olivat väärässä. Monet ovat pitäneet Muhammadin, Martti Lutherin, Joseph Smithin ja paavin väitteitä virheellisinä. Lisäksi on Abrahamin provokatiivinen esimerkki. Tarinan mukaan Jumala käski tätä tappamaan

oman poikansa Iisakin (1. Moos. 22). Miksi ensimmäisen Mooseksen kirjan kirjoittajia pitäisi uskoa, mutta ei Resendizia? Jos pitäisi tehdä, mitä Jumala käsksee, miten voi *tietää*, mitä Jumala käsksee? Ristiriitaisia kandidaatteja on niin monia, ja toisin kuin luonnontieteiden kiistoissa, kiistan ratkaisemiseen ei tunnu olevan yhteisesti sovittuja menetelmiä. Jos jumalallisen käskyn teoria pitää paikkansa, täytyy hyväksyä, että Maturino Resendiz saattoi tehdä ymmärrettävän virheen, toimi omantuntonsa mukaan, hyvissä aikeissa ja jopa seurasi Jumalan ohjeita aivan oikein.

Jumalallisen käskyn teoria on ollut monien mielestä terveen järjen mukainen. Siksi ihmiset ovat niin helposti samaa mieltä Dostojevskin Ivan Karamazovin kanssa, joka sanoi: ”Jos Jumalaa ei ole, kaikki on sallittua” (*Karamazovin veljekset*, 1879³). Abrahamilaisissa uskonnoissahan moraalilaki tulee suoraan tai epäsuorasti Jumalalta. Siinain vuorella Moosekselle annetut lainauskappaleet ovat vain tunnetuin esimerkki siitä, miten jumalolento määrää seurattavaksemme moraalilain (2. Moos. 20, 34; 5. Moos 5).

Euthyfronin ongelma

Jumalallisen käskyn teorian kestävyys hämmentää kuitenkin monia, vaikka Platon (427–347 eaa.) näyttää kumonneen sen lopullisesti dialogissaan *Euthyfron*. Platon esittää vastalauseensa kysymyksen muodossa. Sokrates kysyy nuorelta Euthyfronilta, jonka väitetään olevan jumaluusasioiden asiantuntija: rakastavatko jumalat sitä, mikä on pyhää (tai hurskasta), koska se on pyhää, vai onko se, mitä he rakastavat, pyhää, koska he rakastavat sitä (10b–11c)? Vastaavasti voisi kysyä: käskeekö Jumala tekemään hyvää, koska se on hyvää, vai onko se hyvää, koska Jumala käsksee tekemään niin?

Jos Jumala käsksee tekemään hyvää, koska se on hyvää, asiat ovat jo hyviä tai pahoja riippumatta siitä, mitä Jumala käsksee. Tämä kanta merkitsisi sitä, ettei Jumalan käsky sittenkään ole moraalin lähde. Sama käyttäytyminen olisi hyvää tai pahaa riippumatta siitä, käskisikö Jumala siihen vai ei.

Mutta entä sitten vaihtoehto, jonka mukaan se, mihin Jumala käskee, on hyvää, koska Jumala käskee siihen? Tämäkään reitti ei tunnu kovin lupaavalta. Ongelma piilee siinä, että koska asiat ovat hyviä tai pahoja vain siksi, että Jumala käskee niin, hyvän ja pahan määrittelemisestä tulee pelkkä Jumalan tahdon asia. Tämä tarkoittaa sitä, että Jumala voisi mielivaltaisella tahdolla muuttaa asiat niin, että siitä, mikä on nyt hyvää, tuleekin pahaa, ja siitä, mikä on nyt pahaa, tulee hyvää. Jos Jumala käskisi murhaamaan, se olisi oikein. Jos Jumala käskisi raiskaamaan, ryöstämään, kiduttamaan ja kansanmurhaamaan, jokaisen moraalisen toimijan velvollisuus olisi totella. Wilhelm Ockhamilainen (1287–1347) pakottautui vastaamaan ja totesi, että Jumala voisi tehdä juuri niin ja millä hetkellä tahansa. Monet eivät kuitenkaan pysty olemaan samaa mieltä hänen kanssaan.

Näkemyks, jonka mukaan moraalisen tai moraalittoman määrittely perustuu pohjimmiltaan Jumalan tahtoon, tunnetaan *voluntarismina*. Monien mielestä näkemys on epätydyttävä, koska ainakin pinnalta katsoen voluntarismi tuntuu absurdilta, koska se tekee moraalista mielivaltaista, ja lisäksi se tuntuu vievän moraalilta arvovalan tai ainakin motivaatiovoiman. Miksi pitäisi uskoa, että pitäisi tehdä hyvää, miksi ponnistella ollakseen hyvä, jos hyvä voisi yhtä hyvin olla pahaa? Duns Scotus (1265/66–1308) vastasi tähän väittämällä, että vaikka Jumalan käskyt ovat moraalin lähde, Jumala ei voi käskä toisin. Mutta jos Jumalaan liittyy tällainen rajoitus, näyttää siltä, ettei asioista sittenkään tee oikeita tai vääriä *pelkkä* Jumalan sana.

Yhdessä nämä kaksi mahdollisuutta viittaavat siis siihen, että joko jumalallisen käskyn teoria on virheellinen emmekä me tarvitse jumalolentoja moraalin lähteiksi, tai sitten moraalilla on mielivaltaista, ja hyvä voisi yhtä hyvin olla pahaa tai päinvastoin. Joko jumalallisen käskyn teoria on virheellinen tai sitten se halventaa koko moraalien ajatuksen.

Tottelemattomat pojat ja monirotuiset pariskunnat

Vaikka tämä dilemma voitaisiin ratkaista, jäljelle jää epistemologinen ongelma siitä, miten kukaan voi tietää, mitä Jumala käskää. Asiasta hämmentyäkseen ei tarvitse kuulla ääniä. Esimerkiksi juutalaiset ja kristityt pitävät viidettä Mooseksen kirjaa Jumalan sanana, mutta jos joku ryhtyisi seuraamaan sen käskyjä, hänet pidettäisiin pian joihinkin varsin vakaviin rikoksiin syyllistymisestä – esimerkiksi murhaan, koska hän olisi kivittänyt tottelemattoman pojan kuoliaaksi (21:18–21). Radikaalit kristityt, jotka käyttävät itsestään nimitystä ”Phineas Priests”, uskovat todella, että eräät neljännen Mooseksen kirjan jaksot (25:6–18) käskvät uskovia tappamaan monirotuiset pariskunnat. Jopa monet konventionaaliset uskonnolliset auktoriteetit ovat käskeneet tekemään ainakin jotakin, mitä muut pitävät erittäin moraalittomana.

Onneksi Angel Maturino Resendizin kaltaiset ihmiset ovat aina suhteellisen harvinaisia. Se ei kuitenkaan poista huolta siitä, että heidän tekonsa sopivat täydellisesti yhteen jumalallisen käskyn teorian kanssa. Niinpä jumalallisen käskyn teorian hyväksyminen tuo mukanaan riskin tehdä samanlaisia virheitä kuin Resendiz, vaikka ne eivät olisikaan yhtä vakavia.

Katso myös

1.2 Auktoriteetti, 1.8 Ilmestys, 2.15 Seurausetiikka

Luettavaa

Helm, Paul (toim.), *Divine Commands and Morality*. Oxford University Press, Oxford 1981.

Izdiak, Janine Marie, *Divine Command Morality: Historical and Contemporary Readings*. Edwin Mellen Press, New York 1978.

* Quinn, Philip L., *Divine Command Theory*. Teoksessa *Blackwell Guide to Ethical Theory*. Toim. Hugh LaFollette. Blackwell, Oxford 2000, s. 53–73.

HAKEMISTO

- Abraham 106
 absoluuttisen/suhteellisen erottelu
 145
 absolutismi 131
 Adams, Bryan 95
 Addison, Joseph 36
 Adorno, Theodor W. 113, 332
 ajatuskokeet 224-226
akrasia 191, 283-285
 alkuasema 93, 111
 amoraalisuus 132, 285-288
 ansio 17-21
 antirealism 168, 184
 Arendt, Hannah 192
argumentum ad hominem 277
argumentum ad populum 277
argumentum ad verecundiam 22
 Aristoteles 30, 52, 55-57, 59-60, 61,
 80, 83, 98, 100, 103-104, 117,
 121, 123, 147, 148, 171, 173, 180,
 191, 205, 255, 273, 283, 284, 321
 aseistakieltäytyminen 243
 Augustinus 43, 105, 191, 241, 283
 auktoriteetti 21-25
 Austin, J. L. 324
 autenttisuus 101, 227-230
 autonomia 25-28, 84, 172, 200,
 234, 235
 avioliitto 255
 aviorikos 283
 Ayer, A. J. 140, 168
 Bacon, Francis 42
 Bakunin, Mihail 303
 Baudrillard, Jean 114, 331, 332
 Beauvoir, Simone de 227-230, 292
 Beccaria, Cesare 264
 Benjamin, Walter 113
 Bentham, Jeremy 52, 100-101, 188,
 253, 262
 Berlin, Isaiah 310
Big Lebowski, The 303
 biosentrisyys 196
 bioetiikka 295
 Blake, William 30
 Boëthius 191
 Bonald, Louis de 43
 Bonaventura 73
 Bosnia-Hertsegovina 241
 Bradley, F. H. 76
 Burke, Edmund 23, 77
 Bush, George W. 139, 147, 189
 Butler, Joseph, piispa 74, 117
 Card, Claudia 85
 Cavell, Stanley 122, 318
 Chang, Jung 251-252
 Cicero 247
 Clarke, Samuel 65, 128
Clerks – tiskirotat 164
 Clinton, Bill 108
 Coenin veljekset 303
 Collingwood, R. G. 76

- Conrad, Joseph 287
 Coomaraswamy, Ananda 43
 Coppola, Francis Ford 173
 Cowart, Donald "Dax" 200
- Daly, Mary 218
 Darwin, Charles 32, 115
 Debord, Guy 331
 Deleuze, Gilles 114, 287
 deontologinen etiikka 89–92, 103, 135, 151, 165
 Derrida, Jacques 287, 313
 Descartes, René 65, 128, 129, 291, 298
 determinismi 323–327
 Dewey, John 166
 dialektiikka 93
 Diogenes Laertios 197, 316
 Diogenes Sinopelainen 197
 diskurssietiikka 92–95
 Dostojevski, Fedor 107, 260
- Eagleton, Terry 114
 egoismi 65, 95–99, 315
 Eichmann, Adolf 192
 Einstein, Albert 121
 ei-pahantahtoisuus 149–153
 eksistentialismi 227–228
 eksternalismi 156–159
 elinsiirto 203
 eläimet 44–47, 262
 Emerson, Ralph Waldo 95, 237
 emotivismi 140
 enemmistövalta 24
 Engels, Friedrich 322, 330
 Epikuros 53, 81, 100, 190
 epäoikeudenmukaisuus 244
 eron feminismi 39, 268
 estetiikka 28–31
 eturistiriidat 45
 Etzioni, Amitai 221
eudaimonia 55, 57, 60, 81, 103
 eutanasia 207, 225
- Euthyfronin* dilemma 107
 evankeliumit 151, 253
 evoluutio 32–35, 116, 273
- Fanon, Frantz 307
 Feinberg, Joel 45
 feminismi 170, 307
 fenomenologia 299
 Ferguson, Adam 144
 Fichte, Johann Gottlieb 115
 Fletcher, Joseph 120
 Foot, Philippa 224
 Foucault, Michel 24, 244, 321–323
 foundationalismi 230–232
 Frank, Anne 91
 Frankfurt, Harry 325
 Frankfortin koulu 93, 113, 332
 Franklin, Benjamin 186–189
 Ferdinand, arkkiherttua 203
 Freud, Sigmund 21, 76, 114, 291
- Galenos 150
 Gandhi, Mahatma 264
 gender 267–269
 geneettinen virhepäätelmä 33–34
 Geneven sopimus 265
 Gide, André 287
 Gilligan, Carol 38, 268
 Goodman, Nelson 231
 Grotius, Hugo 22
 Guénon, René 43
 gulagit 133
 Gutiérrez, Gustavo 218
- Habermas, Jürgen 93–94, 113
 hallitus 68
 Hall, Stuart 114
 Hamlet 59, 119
 Hammurabi 182
 harkintatasapaino 230–233
 harkitsevaisuus 147–149
 harmonia 35–38
 hedelmällisyshoito 269

niin & näin -kirjoissa ilmestynyt

1. MIKKO LAHTINEN (toim.), *Henkinen itsenäisyys*
2. MARTIN HEIDEGGER, *Silleen jättäminen*
3. RALPH WALDO EMERSON, *Luonto*
4. PEKKA PASSINMÄKI, *Kaupunki ja ihmisen kodittomuus*
– *Filosofinen analyysi rakentamisesta ja arkkitehtuurista*
5. QUENTIN SKINNER, *Kolmas vapauden käsite*
6. PERTTI AHONEN, *Vireällä mielellä*
– *Ymmärtämisen ja eettisyyden mielialat*
7. JULIEN OFFRAY DE LA METTRIE, *Ihmiskone*
8. T. P. USCHANOV, *Wittgenstein in Finland – A Bibliography 1928–2002*
9. MIKA HANNULA, JUHA SUORANTA & TERE VADÉN, *Otsikko uusiksi*
– *Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat*
10. TOMMI WALLENIUS, *Filosofian toinen – Levinas ja juutalaisuus*
11. DANIEL JUSLENIUS, *Suomen onnettomuus – De Miseriis Fennorum*
12. MICHEL ONFRAY, *Kapinallisen politiikka*
– *Tutkielma vastarinnasta ja taipumattomuudesta*
13. J. J. F. PERANDER, *Yhteiskunta uutena aikana & muita kirjoituksia*
14. JUSSI BACKMAN, *Omaisuus ja elämä*
– *Heidegger ja Aristoteles kreikkalaisen ontologian rajalla*
15. NICCOLÒ MACHIAVELLI, *Castruccio Castracanın elämä*
16. JUKKA PAASTELA (toim.), *Terrorismi*
– *Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysyjä*
17. LAURI MEHTONEN, *Moderniteetin jäljillä*
– *Tekstejä aistisuudesta, tiedosta ja sivistyksestä*
18. ARTHUR SCHOPENHAUER, *Taito olla ja pysyä oikeassa*
– *Eristinen dialektiikka*
19. JUHA DRUFVA, *Unohdettuja ajatuksia etsimässä*
20. JUHA VARTO & HAKIM ATTAR, *Syvä laulu*
21. JUSSI BACKMAN & MIIKA LUOTO (toim.), *Heidegger*
– *Ajattelun aiheita*
22. KARI VÄYRYNEN, *Ympäristöfilosofian historia*
– *maaäitimitystä Marxiin*
23. TERE VADÉN, *Karhun nimi – kuusi luentoa luonnosta*
24. GUY HAARSCHER, *Tunnustuksettomuus*
25. JOSÉ ORTEGA Y GASSET, *Ajatuksia tekniikasta*
26. TAPANI KILPELÄINEN (toim.), *Kääntökirja*
– *Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*
27. MARTIN HEIDEGGER, *Tekniikka ja käänne*

28. SIMONE WEIL, *Juurtuminen*
– *Alkusoitto ihmisvelvollisuuksien julistukselle*
29. MIKA HANNULA, *Suomalaisuudesta – Erään sukupolven tarina*
30. FRIEDRICH NIETZSCHE, *Tragedian synty*
31. EDMUND HUSSERL, *Geometrian alkuperä*
– *Johdanto Jacques Derrida*
32. WILLIAM JAMES, *Pragmatismi*
– *Uusi nimi eräille vanhoille ajattelutavoille*
33. TUUKKA TOMPERI & HANNU JUUSO (toim.), *Sokrates koulussa*
– *Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa*
34. JUHA VARTO, *Tanssi maailman kanssa – Yksittäisen ontologiaa*
35. GIORGIO COLLI, *Nietzschen jälkeen – miten tullaan filosofiksi*
36. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Talvisia merkintöjä kesän vaikutelmista*
37. MIGUEL DE UNAMUNO, *Traaginen elämäntunto*
38. JOYCE CAROL OATES, *Nyrkkeilystä*
39. MARTIN HEIDEGGER, *Esitelmiä ja kirjoituksia osa II*
40. E. M. CIORAN, *Hajoamisen käsikirja*
41. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Matildan ja Taavetin matemaattiset seikkailut
42. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Matildan ja Taavetin seikkailut tieteen maailmassa
43. OSCAR BRENIFIER, *Keskusteleva opetus*
44. MAUGHN GREGORY, *Filosofiaa lapsille ja nuorille*
45. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Filosofoidaan matematiikasta ja luonnontieteistä
46. JOHN DEWEY, *Taide kokemuksena*
47. PIERRE HADOT, *Mitä on antiikin filosofia?*
48. MARTIN HEIDEGGER, *Mitä on metafysiikka?*
49. ANN MARGARET SHARP, *Nukkesairaala*
50. ANN MARGARET SHARP & LAURANCE JOSEPH SPLITTER,
Kuka minä olen? – Nukkesairaalan opettajanopas
51. SAMI PIHLSTRÖM, *Elämän ongelma – Filosofian eettinen ydin*
52. NORMAND BAILLARGEON, *Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi*
53. BEATE BØRRESEN, BO MALMHETER & TUUKKA TOMPERI,
Ajatellaan yhdessä – taitavan ajattelun työkirja
54. ROGER-POL DROIT, *Filosofoidaan lasten kanssa*
55. LEENA KURKI & TUUKKA TOMPERI, *Väittely opetusmenetelmänä*
– *Kriittisen ajattelun, argumentaation ja retoriikan taidot käytännössä*

56. LUDWIG WITTGENSTEIN, *Ajatusliikkeitä*
– *Päiväkirjat 1930–1932 & 1936–1937*
57. SIMO KYLLÖNEN, JUHANA LEMETTI, NIKO NOPONEN
& MARKKU OKSANEN (toim.), *Kiista yhteismaista*
– *Garrett Hardin ja selviytymisen politiikka*
58. HERBERT MARCUSE, *Taiteen ikuisuus*
59. HEINRICH HEINE, *Romantiikan koulu*
60. MATTHEW B CRAWFORD, *Elämän korjaajat*
– *Kädentaitojen ja käytännöllisen ammattityön ylistys*
61. TAPANI KILPELÄINEN, *Itsemurhan filosofia*
62. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Etiikan pikkujättiläinen*

Tilaukset
www.netn.fi/kauppa
niin & näin
PL 730
33101 TAMPERE